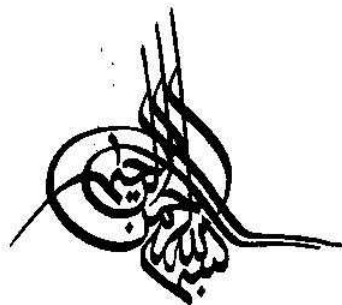

سالیه و بودجه ریزی کاربردی

جستارهایی در

اقتصادبخش عمومی مالی عمومی، حقوق مالیه عمومی و
بودجه و برنامه ریزی

تألیف:

محمدعلی علی پور ساجدی

کارشناس ارشد برنامه ریزی و مدیریت بودجه

علی بشارت

عضو هیئت علمی دانشگاه

انتشارات نیرسان ۱۳۹۵

سرشناسه: علی پورساجدی، محمدعلی ۱۳۴۹-

عنوان و نام پدیدآور: مالیّه و بودجه ریزی کاربردی / تألیف: محمدعلی علی پورساجدی و علی بشارت
مشخصات نشر: نیرسان، ۱۳۹۵.

مشخصات ظاهری: ت، ۱۶۰ص؛ جدول.

شابک: ۲-۰-۹۶۴۶۳-۶۰۰-۹۷۸؛ قیمت: ۲۰۰۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست نویسی: فیا

موضوع: مالیّه عمومی - اقتصادبخش عمومی، بودجه ایران

شناسه افزوده: بشارت، علی، ۱۳۴۵-

شناسه افزوده:

رده بندی کنگره: ۳۹۵/۸۱/۱۳۱

رده بندی دیویی: ۳۳۶

شماره کتابشناسی ملی: ۴۲۲۸۶۷۲

نام کتاب: مالیّه و بودجه ریزی کاربردی

مؤلفین: محمدعلی علی پورساجدی و علی بشارت

ناشر: نیرسان

نوبت چاپ: چاپ اول بهار ۱۳۹۵

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

تعداد صفحه و قطع: ۱۶۰ - وزیری

چاپ: ترقی تبریز تلفن: ۳۵۲۶۵۹۵۰-۱

لینوگرافی: آيسان فيلم

شابک: ۲-۰-۹۶۴۶۳-۶۰۰-۹۷۸

قیمت: ۲۰۰۰۰۰ ریال

کلیه حقوق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است

مرکز پخش: تهران - پاسداران - بزرگراه صیاد شیرازی - نبش بوستان دهم - پلاک ۵۶/۱

پیش گفتار

زندگی در عصر پرطمطراق مدرنیته و مشاهده‌ی آسایش‌شکننده و غیرقابل اتکای هزاره‌ی سوم و عدم موفقیت افراد، گروه‌ها، سازمان‌ها و جوامع در قیاس با توانایی‌ها و داشته‌های فراوان، انسان را به تفکر وامی‌دارد که چگونه است که این همه تلاش و به‌کار بستن آن همه امکانات نتیجه‌ی مطلوب نمی‌دهد و چه اسراری در لابلای چرخ‌های سیستم‌های پیچیده‌ی اقتصادی و اجتماعی نهفته است که فقط گروهی اندک از افراد، سازمان‌ها و جوامع توانسته‌اند از اسرار را کشف و به‌کار بسته و خوشبخت شوند و شاهد سعادت جمعی را در آغوش کنند. تفکرات قرون و اعصار گذشته مکانیزم بازار یا مکانیزم دولت را برای حل معضلات و پیمودن و ترقی‌چاره‌ساز می‌دانستند. اما در عصر حاضر حل مشکلات اقتصادی و استفاده بهینه از منابع کمیاب، توسط مکانیزم بازار و یا توسط مکانیزم‌های دولتی به تنهایی غیرممکن تلقی می‌شود. زیرا که تجربه‌ی جوامع مختلف نشان می‌دهد، هر کدام از مکانیزم‌های فوق (قیمت و دولت) به تنهایی از کارآمدی لازم برخوردار نیست. بر اساس تجربیات قبلی و تئوری‌های مدرن، تخصیص بهینه منابع و حل مسایل اقتصادی ایجاب می‌کند که دو مکانیزم «قیمت» و «دولت» در کنار هم مورد استفاده قرار گیرند تا هر یک ضمن انجام وظیفه خود، ضعف‌ها و ناتوانی‌های دیگری را پوشش دهند و بتوانند هدف حداکثر کارایی و عدالت (برابری) را به‌طور متناسب تحقق بخشند.

دانش **مالیه عمومی** به بررسی چگونگی کثرت، هدایت و تکمیل مکانیزم طبیعی قیمت و بازار به سمت حل بهینه مسایل اقتصادی جامعه، با اعمال سیاست‌ها و برنامه‌های دولتی مختلف می‌پردازد. این شاخه از علم اقتصاد، به بررسی نحوه عمل دولت در اداره امور جامعه و تداوم حاکمیت و نیز ایجاد ثبات اقتصادی و کمک به تخصیص بهینه منابع و متعادل‌تر کردن توزیع درآمد و ثروت و حل سایر مسایل جامعه می‌پردازد.

محدودیت منابع و نامحدود بودن نیازها، همراه با مشکلاتی از قبیل تورم، بیکاری و عدالت اجتماعی، موجب گشته است که جوامع مختلف در حل این مشکلات علاوه بر ساز و کار قدیمی قیمت و بازار، به استفاده از مکانیزم دولت و بخش عمومی نیز روی آورند. در این راستا تلاش علمی برای تحلیل و تبیین مسایل مربوطه ادامه دارد و ما به نوبه خود در جهت انجام وظیفه اقدام به انتشار کتاب **مالیه و بودجه کاربردی** نمودیم.

نگارندگان را اعتقاد بر آن است که اگر چه وجود منابع طبیعی، منابع انسانی، منابع مصنوعی (سرمایه‌ی فیزیکی)، منابع و سرمایه‌های مالی می‌تواند موجبات رشد اقتصادی و توسعه‌ی جوامع را فراهم آورد، اما نقش این منابع و امکانات در قیاس با نقش بنیادینی که سرمایه‌ی انسانی و سرمایه‌ی اجتماعی در رشد و توسعه جوامع مختلف داشته است، نقش عوامل سستی یعنی کار، سرمایه و زمین در رشد و توسعه بسیار ناچیز بوده است. شاهد این مدعا مطالعات جدید در حوزه‌ی رشد و توسعه از قبیل مطالعات رومر و برخی از مقالات نگارندگان است.

همچنین در پی اثبات این ادعا هستیم که اگر در جامعه شرایط رقابتی در امر تولید و مصرف آزادانه و منابع فراهم شود و پیامدهای خارجی در حد بسیار ناچیز بوده و همه‌ی کالاها دارای خصوصیات، کالاهای خصوصی باشد، در این صورت مکانیزم بازار (قیمت) می‌تواند موجبات تحقق حداکثر کارایی و اثربخشی، حداکثر رفاه و حداکثر ثبات را فراهم آورد.

تحقق شرایط فوق‌الذکر و نیز گسترش تعلیم و تربیت و شکوفایی امور پژوهشی به منظور توسعه‌ی سرمایه‌ی انسانی (دانش و فن، مهارت تجاری شده) و سرمایه‌ی اجتماعی، بدون دخالت هوشمندانه و حساب‌شده‌ی دولت به تنه‌ای که بیشترین حضور در عرصه‌های مختلف و کمترین دخالت ممکن را داشته باشد، امکان‌پذیر نخواهد بود.

برای آماده‌سازی بستر حضور هوشمندانه در دخالت حداقل دولت، مطالعات و تلاشها و جهاد علمی عظیمی لازم است. در این کتاب الزامی اقتصادبخش عمومی، مالیه عمومی و بودجه و برنامه‌ریزی را مورد مذاقه قرار داده و تشریح کرده‌ایم. کتاب از دو بخش و دوازده فصل و دو پیوست تشکیل یافته است. در بخش اول، آشنایی با اقتصاد و نظام اقتصادی؛ بخش عمومی و اقتصاد بخش عمومی؛ هزینه‌های عمومی و منابع تأمین مالی آنها؛ مالیات و آثار آن؛ دولت و مساوات مورد بررسی قرار گرفته است؛ در بخش دوم در مورد بودجه و برنامه‌ریزی بحث شده است. در انتهای کتاب نیز نمونه‌هایی از سوالات امتحانی و نیز فهرست منابع و مآخذ به صورت پیوست آمده است.

در تهیه و تدوین این کتاب از منابع مختلفی استفاده شده است که فهرست آنها در پایان کتاب آمده است. لازم است از زحمات نویسندگان و تهیه‌کنندگان این کتب، مقالات

و گزارش‌ها تقدیر و تشکر نمائیم. همچنین از مدیریت محترم انتشارات نیروسان که در مراحل مختلف تهیه و نشر این کتاب یاری بی دریغ نموده‌اند، قدردانی می‌نمائیم. بدیهی است دانشجویان عزیز و همکاران گرانقدر ما در دانشگاه‌ها و موسسات مختلف به جهت لطفی که در حق ما دارند، بخشی از فرصت‌های گرانقدر خود را صرف مطالعه و تشخیص معایب و محاسن این اثر خواهند کرد و با رهنمودهای خود چراغ راهنما خواهند بود. سعی وافر نموده‌ایم این کتاب را با کیفیت قابل قبول و مطالب غنی تقدیم کنیم. اما وجود خطا امری بدیهی است! و ما مشتاقانه به امید دریافت نظرات سازنده شما چشم به راهیم. آخرین قدم، بی‌شک، خانواده‌های فداکارمان مربوط می‌شود که با ایجاد محیطی آرام و سرشار از مهربانی، از بسیاری از حقوق خود چشم پوشیده‌اند تا بتوانیم گامی هر چند کوچک به سمت ترقی جامعه خود برداریم. ایزد پاداش نیکویشان دهد.

بهار ۱۳۹۵

محمدعلی علی‌پور ساجدی - علی بشارت

فهرست مطالب

<u>عنوان</u>	<u>صفحه</u>
بخش اول: مالیه عمومی (اقتصاد بخش عمومی)	
فصل اول: آشنایی با اقتصاد و نظام اقتصادی	۹
فصل دوم: آشنایی با بخش عمومی و اقتصاد بخش عمومی	۲۲
فصل سوم: هزینه های عمومی و منابع تأمین مالی آنها	۴۱
فصل چهارم: مالیات و آثار آن	۵۴
فصل پنجم: دواات و مساوات	۶۷
بخش دوم: بودجه و برنامه دولت	۸۷
فصل ششم: مفهوم مناسب و تاریخچه بودجه	۸۸
فصل هفتم: خلاصه بودجه کشور	۹۳
فصل هشتم: اصول بودجه	۹۷
فصل نهم: مراحل بودجه	۱۰۳
فصل دهم: طبقه بندی بودجه	۱۱۷
فصل یازدهم: روش های بودجه بندی	۱۲۴
فصل دوازدهم: نظام جدید بودجه ریزی کشور	۱۲۹
فهرست منابع و مآخذ	۱۳۳
پیوست ها:	۱۳۵
نمونه سوالات امتحانی	
جداول آماری و نمودارها	